

A nyugdíjak megfelelőségéről szóló jelentés 2024 ETUC-megjegyzések GR-Előszó

Az ETUC köszönetet mond a Foglalkoztatási Főigazgatóságnak és a Szociális Védelmi Bizottságnak a Nyugdíj-megfelelőségi Jelentés (PAR) 5. kiadásának elkészítéséért. A nyugdíjrendszerek működésének és teljesítményének mélyreható elemzése EU-szerte nélkülözhetetlen kiegészítő az idősödési jelentésnek, amely lényegében csak a nyugdíjrendszerek (köz)költségeinek jövőbeli alakulását becsüli meg a népesség öregedésének figyelembevételével.

A nyugdíjpolitika célja, hogy az embereknek időskorukban olyan jövedelmet biztosítson, amely lehetővé teszi számukra a megfelelő életszínvonal fenntartását, és megvédi őket a szegénységtől. A nyugdíjrendszerek három megfelelőségi dimenziójára (jövedelemfenntartás, szegénység elkerülése, nyugdíj időtartama) összpontosító PAR ezekre a célokra és a szociális jogok európai pillérében foglalt alapvető jogokra épít.

A közelmúlt reformtendenciáinak elemzése feltárja azokat a fejleményeket, amelyek várakozásokat és egyértelmű igényeket támasztanak az ellátási szintek csökkentésére, a törvényes nyugdíjkorhatár-emelésre, a nyugdíjjogosultságok fokozatos individualizálására - a kötelező szolidaritáson alapuló állami rendszerektől a magán- vagy akár önkéntes, illetve a kockázatmegosztás nélküli tagságig – amelyek negatív hatásai széles körben bizonyítottak.

Mindezek fényében nagyon pozitív, hogy a PAR nagyobb figyelmet fordít azoknak a reformoknak a fontosságára, amelyek - különösen a nők esetében- általában jobb teljesítményszintet nyújtanak és a nyugdíjrendszerekben erősebb szegénységmegelőző hatást biztosítanak.

Az is üdvözlendő, hogy kellő jelentőséget tulajdonít annak a reformnak, amely a hosszabb, teljesebb és színvonalasabb szakmai pályafutás ösztönzését célozza, nem pedig a törvényes nyugdíjkorhatár emelését, ami sok országban szélsőséges.

A nyugdíjrendszerek által biztosított teljesítményszinteket érintő pozitív reformtendenciák ellenére **sok idős ember időskori védelme még mindig messze elmarad a pillérben foglalt jogoktól**, mind a szegénység elkerülése, mind a jövedelemfenntartás tekintetében. A PAR-ban bemutatott adatok jelentős hiányosságokra mutatnak rá. A „hosszabb munkaperiódusnak” főként a „jobb munkáról” és a karrierszünetek csökkentéséről kellene szólnia. Sajnos az alkalmazott „munkával töltött évek” mutató még mindig csak a munkaerőpiacra történő belépéskor és az onnan való kilépéskor regisztrált átlagos életkor között eltelt időn alapul. Ez a nem túl szerencsés definíció (amely az EPC-AWG definíciója) eleve figyelmen kívül hagyja a munkanélküliség csökkentését, mint a foglalkoztatási pálya meghosszabbításának eszközét.

A szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázata 2015 óta lassan nőtt, az egyetlen kivétel a 2021-es rendkívüli helyzet. 2022-ben 4 országban a 65 év feletti nők körében az AROPE-arány megközelítette az 50%-ot, vagy még ennél is magasabb volt! A nélkülözésben élők aránya jelentősen csökkent az elmúlt években. De ezzel együtt sok országban még mindig riasztóan magasak a jelenlegi arányok. Tekintettel az idősek növekvő számára, még egy stabil arány is az érintettek számának jelentős növekedését jelenti!

Több tagállamban még a több évtizedes megszakítás nélküli munkaviszonnyal rendelkező átlagkeresők is jelentős jövedelemvesztést szenvednek el a nyugdíjba vonulás után, amint azt az elméleti helyettesítési ráták (TTR) alapján a nyugdíjrendszerek jövedelemfenntartási dimenziójának és a különböző életpályák hatásának becslésére végzett számítások mutatják. A legtöbb országban a jelenlegi jogszabályok alapján a mai munkaerőpiacra belépők jövedelemhelyettesítési rátája alacsonyabb lesz, mint manapság. Nem meglepő, hogy a rövidebb vagy megszakított munkaviszony esetén a jövedelempótlás még alacsonyabb. A jelentés a központi „alapvető” TRR-számítás számos

változatával vizsgálja az eltérő életpályák hatását a nyugdíjjogosultságokra. Ezekben a változatokban a munkanélküliség hatása nem látszik kellően tükröződni, különösen a tartós munkanélküliség tekintetében.

A nőket különösen érintik a nem megfelelő nyugdíjak, amire a PAR széles körben és helyesen rámutat. Ezt nemcsak a magasabb szegénységi arányok mutatják, hanem a nemek közötti magas nyugdíjkülönbségek is. 2022-ben az Eurostat adatai szerint a nemek közötti nyugdíjkülönbség 8 uniós tagállamban még mindig 30% felett volt, az uniós átlagérték pedig 26% volt. És ez csak egy része az egésznek, mivel a nemek közötti nyugdíjkülönbség csak a nyugdíjban részesülő időseket veszi figyelembe, viszont a férfiakhoz képest kevesebb nő felel meg a nyugdíjjogosultsági feltételeknek, amelyek egyes országokban nagyon szigorúak. De legalább a nemek közötti különbségek fokozott figyelmet kapnak. Ebben az összefüggésben a PAR elemzései különösen fontosak.

Már a PAR számításai is egyértelműen jelzik, hogy a nyugdíjrendszereket (újra) meg kell erősíteni. Elképzelhetetlen, hogy az öregedő társadalom ne előremutató módon foglalkozzon a demográfiai trendekkel, ahogyan azt a magas szintű munkacsoportok „A szociális védelem és a jóléti államok jövője az EU-ban” című jelentése pontosan javasolja.

A megfelelő nyugdíjjogosultságok szorosan összefüggenek a minőségi munkahelyekkel és a biztos karrierúttal. A foglalkoztatás és a munkaerőpiac szintjén jelentős beavatkozásokra van szükség. Az EU EPSR cselekvési terve hozzájárul a szükséges felgyorsításhoz. A cselekvési terv kulcsfontosságú foglalkoztatási céljainak elérése (a munkaképes korúak foglalkoztatási arányának 5 százalékponttal történő növelése, a nemek közötti foglalkoztatási különbségek felére csökkentése, minőségi munkahelyek létrehozása) jelentősen javítaná mind a nyugdíjak megfelelőségét, mind a nyugdíjrendszerek pénzügyi fenntarthatóságát. Különösen azok kapnának jobb nyugdíjakat, akiknek jelenleg rossz a nyugdíjkiadásuk, mint például sok nőnek. Különös figyelmet kell fordítani minőségi munkahelyek teremtésére. Bár a cselekvési tervben jelenleg nincs ellenőrzési mutató, egyértelmű, hogy az alacsony bérjövedelem és az alacsony heti munkakötelezettség nem biztosíthatja a megfelelő nyugdíjakat, és nem járulhat hozzá a rendszerek költségvetési fenntarthatóságához.

Emellett a nyugdíjrendszereket is meg kell reformálni, hogy megfeleljenek azon generációk jelenlegi és jövőbeli igényeinek, amelyeknek az általános karrierminőséget támogató beruházások hiányával, valamint olyan jelentős átmenetekkel kell szembenéznük, mint amilyen a digitális és a környezetvédelmi átmenet.

Sürgősen kezelni kell sok nyugdíjrendszer nyilvánvalóan nem megfelelő kompenzációs

mechanizmusait: a rendszereknek foglalkozniuk kell a gyermekgondozással vagy a rokonok ápolásával kapcsolatos csökkent keresőképességgel, amely tevékenységeket még mindig nagyrészt nők végzik, de a hosszú távú, nem önkéntes munkanélküliséggel is.

A nyugdíjjogosultságok fokozatos individualizálását és privatizációját meg kell állítani és vissza kell fordítani. Emellett – és ez a szempont sajnos hiányzik a jelentésből – egy kockázatelemzés rámutat a nyugdíjrendszerek növekvő számú tőkefedezeti részeire, melyekben a biztosítottak vagy nyugdíjasok viselik a befektetési kockázatokat. Ezekben az esetekben a nyugdíjak összege nagymértékben függ a tényleges befektetési hozamtól. Az is előfordulhat, hogy a TRR-számítások alapjául szolgáló 2%-os reálkamatláb (az öregedési jelentés szerint) túl optimista, de még ha nem is ez a helyzet, minden bizonnyal lesznek olyan időszakok, amikor a reálkamatláb jelentősen alacsonyabb vagy akár negatív, ami az ígértnél jóval alacsonyabb nyugdíjat eredményezhet.

Az ESZSZ szilárdan hisz abban, hogy a közszolidaritáson alapuló nyugdíjrendszerek ma és a jövőben is a legjobb és legbiztonságosabb formáját kínálják az időskori ellátásnak. A PAR elemzései és adatai azt mutatják, hogy még nagyon sok tennivaló van hátra ahhoz, hogy a pilléren alapuló

nyugdíjjogosultságok az Európai Unió valamennyi polgára számára teljes mértékben megvalósuljanak. A jelentés pozitív nemzeti példákra hivatkozva megmutatja azokat az irányokat és utakat is, amelyekkel közelebb juthatunk ehhez a célhoz. Reméljük, hogy a jelentés megkapja a megérdemelt figyelmet.